

GESLAAGDE KWEEK MET *NAJA NAJA SPUTATRIX ATRA*

Door: J.M.W. Mavromichalis en S.A. Bloem.

Inhoud: Inleiding - Identificatietabel - Herkomst en levenswijze - Onze dieren in het terrarium en de paring - Incubatietijd van de eieren en de jongen - Tenslotte - Literatuur.

* * *

INLEIDING

Soort: *Naja naja sputatrix* is een ondersoort van de nominaatvorm *Naja sputatrix* die op Java voorkomt. Deze sputatrix-vorm onderscheidt zich van het geslacht *Naja* door de eigenschap, dat het dier in een voor zichzelf bedreigende situatie de vijand doelgericht met gif bespuugt. Deze eigenschap schijnt zich bij hen niet zo goed ontwikkeld te hebben als bij hun Afrikaanse verwanten, die doelgericht de vijand op enkele meters afstand gericht bespuwen. Een ander opmerkelijk verschil met hun Afrikaanse verwanten is, dat de prikkel tot spuwen bij de sputatrix-soorten er hoog ligt (eigen waarneming), terwijl de Afrikaanse soorten, zoals *Naja mozambica*, *Naja nigricollis*, *Haemachatus* meteen bij elke storing, hoe gering deze ook is, in de verdedigingshouding gaan staan waarbij er vaak een veelvuldig gericht spuwen plaatsvindt (eigen waarneming).

Naja sputatrix leeft in het noorden van het verspreidingsgebied van het sputatrix-complex. Ook komt *Naja sputatrix atra* in twee verschillende variëteiten voor. Dit is de Chinese, Noordvietnamese vorm met als voornaamste uiterlijk kenmerk, dat over de hals en rug (op het midden van de opgezette kap) een brede witte band loopt die donker afgezet is. Dan is er de Thaise vorm met als uiterlijk kenmerk een zeer donkere tot koolzwarte rugzijde, al dan niet onderbroken door witte vlekken of strepen. De buikzijde varieert van helder wit tot geel, al dan niet met donkere vlekken. Ook treft men bij de Thaise vorm vaak op de kap een op een monocle gelijkende tekening aan. Dit is iets wat bij de Chinese, Noordvietnamese vorm zelden of nooit voorkomt. Haar lengte bedraagt 80-100 cm, met als bijzonderheid, dat bij optimaal verzorgde terrariumdieren deze lengte kan oplopen van 1,20-1,50 m.

IDENTIFICATIETABEL

Supralabialen: 7 waarvan de 3e en 4e de oogrand raken;

Preoculair : 1;

Postoculair: 2 tot 3; het aantal van de voorste temporaalschilden bedraagt 2; het aantal van de achterste temporaalschilden varieert van 2 tot 4; het aantal schubben in de nek bedraagt ca. 25, geplaatst in schuine rijen; op het midden van het lichaam bedraagt dit aantal 19 tot 21, geplaatst in schuine rijen;

Ventralen: 164 tot 178;

Subcaudalen: 43 tot 50.

HERKOMST EN LEVENSWIJZE

Naja naja sputatrix komt voor in Zuid-China, doorlopend naar Taiwan en Hainan, Vietnam. In Thailand komt zij vooral in het westelijke centrale en oostelijke deel voor. *Naja naja sputatrix* komt in verschillende biotopen voor. Wel schijnt zij een voorkeur voor waterrijke gebieden te hebben. Zij is een zogenaamde cultuurvolger. De rijstvelden en nederzettingen met hun knaagdieren blijken een grote aantrekkingskracht op hen te hebben. Dit blijkt vaak na zware regenval of overstromingen waardoor deze dieren de huizen van de mensen binnendringen, met alle gevolgen van dien.

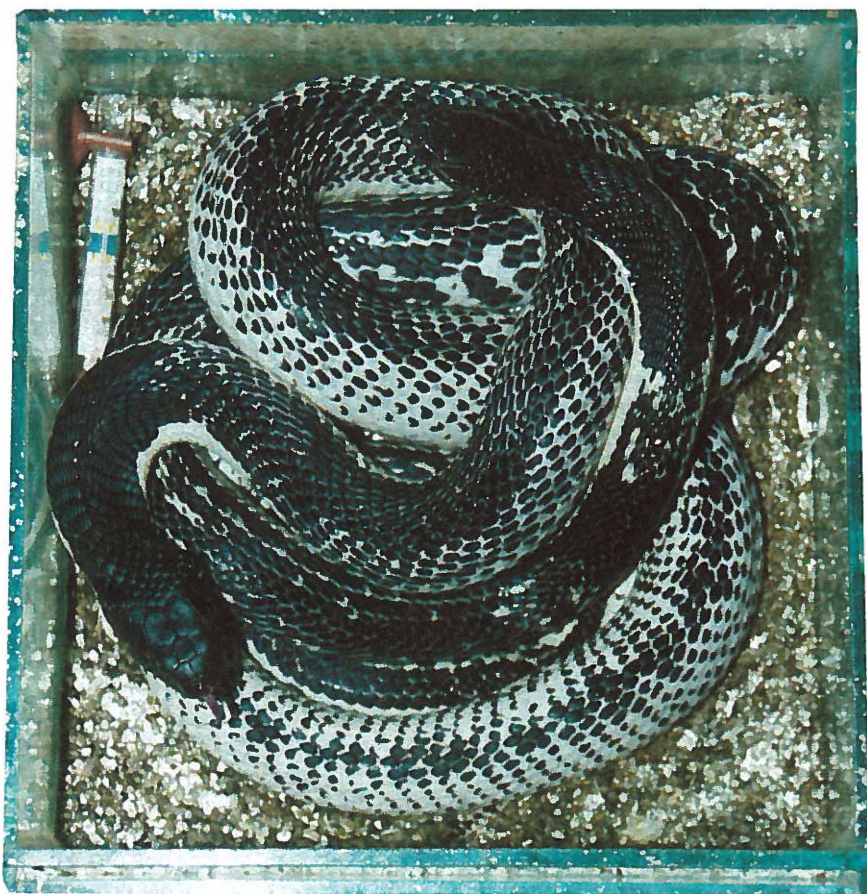

Foto 1: *Naja naja sputatrix atra*. Ouderdieren. Parents.

Foto: Marcel van der Voort.

Het gif van deze proteroglyfe slangen is neurotoxisch. Het beschadigt vooral het zenuwstelsel en leidt vaak tot zware necrose. Ook wordt deze voornamelijk nachttactieve bekende soort vaak overdag aangetroffen, zonnebadend of een weg overstekend. Ook wordt zij in afvalhopen of rioleringen aangetroffen.

Het voedsel van deze dieren in het wild bestaat uit ratten, muizen, allerlei kleine zoogdieren, vogels en hun eieren, slangen, hagedissen, amfibieën en zelfs vissen. Dit gevarieerd menu maakt hen zeer zeker niet tot voedselspecialisten en dus dankbaar te verzorgen terrariumdieren.

ONZE DIEREN IN HET TERRARIUM EN DE PARING

Midden december 1993 kwamen wij in het bezit van een volwassen mannelijk exemplaar van de Thaise vorm van *Naja naja sputatrix atra*. De lengte van dit dier was ca. 1,20; doorsnede van het lichaam 45 à 5 cm. Het was een forse slang die in prima conditie verkeerde. Over zijn afkomst wist de handelaar niet zeker of het wildvang was of niet. Wel was bekend, dat hij al een jaar bij een andere handelaar in gevangenschap had verkeerd en prima at. Dit bleek oos: hij was een regelmatige eter, om de 10 dagen at hij een flinke rat. Ook bleek dit dier een zeer dagactief en nieuwsgierig exemplaar te zijn. Van enige agressie of spuwen geen spoor. Opmerkelijk vonden we ook, dat de handelaar dit feit ook vermeldde bij de aanschaf: Pas op: deze soort kan spuwen, al heb ik het bij het vangen, ca. 1,5 uur, niet meegemaakt (pers mededeling). Dus we hebben altijd een bril op als veiligheidsmaatregel bij contact met deze soort. Al is het nog niet gebeurd. De man is gehuisvest in een terrarium van 120x60x60 lxbxh. Deze bak is voorzien van een schuifstelsel, eerder beschreven in L.S. jaargang 14 no. 2. Dit is een zeer praktische veiligheid bij spuwende slangen!. De belichting varieert van 12 tot 16 uur. De temperatuur in het terrarium is overdag 26°C tot 30°C aan de ene zijde van de schuif, de andere zijde is niet verwarmd of verlicht dus hier is het altijd koeler. Aan de verlichte zijde bevindt zich een mogelijkheid tot zonnen, waarvan veelvuldig gebruik wordt gemaakt. Aan de koele zijde bevindt zich een waterbak van 35x35x10 lxbxh. Deze grote waterbak en vaak sproeien verhogen de luchtvochtigheid, iets wat zeer gewaardeerd wordt door deze soort. 's Nachts daalt de temperatuur tot ca. 18°C. Ook hebben we deze soort weinig activiteit zien vertonen in het terrarium. Bij inspectie lag hij altijd 's nachts in de schuilplaats. In januari 1994 kwamen we in het bezit van twee nakweekvrouwen uit 1993, afkomstig uit Duitsland. Omdat ze te jong en te klein voor een eventuele kweekpoging waren, werden ze ieder apart gehuisvest. Onder dezelfde omstandigheden als de man. Wel waren de afmetingen aangepast aan hun grootte. Ook deze dieren bleken probleemloze terrariumdieren. Eveneens geen spuwen waargenomen. In maart 1994 kwamen we in het bezit van een volwassen nakweekvrouw van ca. 3 á 4 jaar. Van haar afkomst is bekend, dat ook zij ca. 3 jaar alleen in gevangenschap had gezeten. Zij had een lengte van ca. 100 cm en haar doorsnede is 3 á 3,5 cm. Bij aanschaf was het dier in prima conditie en we besloten haar bij de man te huisvesten. De datum was 11 maart 1994. Vanaf het moment dat de man de vrouw zag en rook, raakte hij in een toestand van wilde opwindning. Zijn hele lichaam schokte op een neer, ook begon hij wild met zijn staart te kronkelen. De vrouw schrok van deze aandacht en reageerde door te gaan staan en haar kap op te zetten. De man bleef haar betongelen over haar hele lichaam, onderwijl flink schokkend. Daarop trok de vrouw zich terug en ging weer dreigend staan, nu ging ook de man staan en zo hebben ze ca. 15 minuten tegenover elkaar gestaan en alleen maar getongeld. Na die 15 minuten begon het weer opnieuw. We hebben de dieren met rust gelaten en 's avonds lagen zij bij inspectie samen in de schuilplaats. Deze rituelen bleven de eerste dagen doorgaan volgens een bepaald patroon van schokken, staan en tongelen. Op 15 maart werd de eerste

paring door ons waargenomen, na het vorig beschreven ritueel probeerde de man zijn hemipenis in te brengen onder wild gekronkel. De tijd dat ze vast zaten was ca. 25 minuten. 's Avonds werden weer pogingen waargenomen. Op 16 maart probeerde ik de dieren gescheiden een rat te voeren. Tot mijn verbazing al zelfs de man meteen zijn prooi op. Dit hebben we zelfs bij andere soorten slangen in paarperiodes de mannen niet zien doen. De meeste mannen vertonen tijdens paarperiodes geen enkele eetlust. Vanaf 15 maart tot 24 mei werden er nog diverse paringen waargenomen. Ook waren bij sommige paringen enkele andere slangenhouders aanwezig. Toch heeft dit de dieren niet gestoord, ze vervolgden hun rituelen onverstoord. Beide dieren bleven eten tijdens deze periode, wat zeker voor de man opmerkelijk is. Op 30 mei besloten we de drinkbak van 35x35x10 te vullen met vermiculiet; daarop werd een overpot geplaatst met een opening. Als drinkbak werd een kleine kom geplaatst. Voor de luchtvochtigheid werd nu vaker gesproeid. De slangen lagen direct in deze nieuwe schuilplaats i.p.v. een houten schuilkist. In de daaropvolgende maand werd de vrouw steeds dikker. Vanaf 30 juni kroop de vrouw vaak uren onrustig door het terrarium. De avond van 3 juli bij inspectie zagen we de man zeer passief in een hoek van de bak liggen. Dit was de eerste maal dat ze niet samen in de schuilplaats lagen. Ook bij inspectie 's nachts lag hij nog alleen in dezelfde hoek. De volgende morgen was de vrouw bezig met het leggen van de eieren. De man lag nog steeds passief in de hoek. 's Avonds lagen beide dieren op het legsel. Bij inspectie bleven beide dieren passief op de eieren liggen. We hebben ze echt moeten verwijderen van het legsel. In totaal lagen er dertien hagelwitte eieren.

INCUBATIETIJD VAN DE EIEREN EN DE JONGEN

We besloten de eieren te scheiden in twee broedbakjes met als substraat vermiculiet. Ze werden beide op verschillende temperaturen uitgebroed in een broedstof van het type 'au bain Marie'. In het eerste bakje met 7 eieren varieerde de temperatuur van 29°C tot 31°C. In het tweede bakje met 6 eieren van 26°C tot 29°C. De luchtvochtigheid bedroeg tussen de 80% - 100%; ook werden de eieren om de dag gesproeid met lauw water om een temperatuurschok voor de eieren te voorkomen.

De grootte van de eieren was ongeveer gelijk aan die van een duivei. Onder deze omstandigheden deden de eieren het prima. Het eerste bakje met 7 stuks begon op 27 augustus, 55 dagen na het leggen, in te scheuren. Het tweede bakje met 6 exemplaren begon op 29 augustus, 57 dagen na het leggen, in te scheuren. De gemiddelde duur van het uitkomen van de jongen duurde 24-48 uur.

Van de eerste bak kwamen 6 gezonde jongen uit het ei, één ei bevatte een dood volgroeid jong. Van de tweede bak kwamen ook 6 gezonde jongen uit het ei. De kleur van de dieren varieert van zeer lichte exemplaren tot zeer donkere. De lengte van de 12 jongen is gemiddeld 25 à 30 cm. Ook bevatte de bak met de hoogste temperatuur meer vrouwen dan mannen. Bij de andere bak was het net tegenovergesteld. Of dit door het temperatuurverschil komt kunnen we niet met zekerheid zeggen, omdat dit de eerste keer is. Het is een interessant gegeven dat nog uitgezocht kan worden in de toekomst.

Tien dagen na het uitkomen vervelden de eerste jongen. Allemaal namen ze zonder problemen na de eerste vervelling pas behaarde nestmuizen als prooi aan. Ook deze jonge dieren hebben bij ons niet gespuwd, wat voor cobra's van deze soort opmerkelijk is.

TENSLOTTE

Naja naja sputatrix atra is, voor zo ver wij weten, nog niet eerder in Nederland nagekweekt. Naar onze mening is onder de juiste omstandigheden in het terrarium deze soort goed na te kweken en te verzorgen. Ook hebben wij zelf bij onze eigen dieren, 16 in totaal en van diverse leeftijden, tot nu toe geen gifspuwen waargenomen. Ook niet door de jongen die nu enkele weken oud zijn. Dit bevestigt onze eerdere mening in dit artikel, dat deze sputatrix-ondersoort een zeer hoge prikkel drempel moet hebben. Wel lijkt het ons zeer aannemelijk, dat deze soort in een levensbedreigende situatie gif zal of kan spuwen. Daarom blijven wij tijdens de verzorging met deze dieren een beschermingsbril dragen.

LITERATUUR

Mavromichalis, J., 1994. Een veilig systeem voor het houden van gifslangen. *LS 14* (2) 38-41.

Trutnau, L., 1982. *Schlangen im Terrarium, Giftschlangen*. Stuttgart.